

Розмір зустрічного забезпечення може бути вказаний у відповідній заяві про вжиття заходів зустрічного забезпечення, однак остаточно такий розмір визначається судом з урахуванням обставин справи, враховуючи співмірність із заходами забезпечення позову, застосованими судом, та розміром збитків, яких може зазнати відповідач у зв'язку із забезпеченням позову. З цього випливає, що зустрічне забезпечення може бути застосоване у спорах не тільки майнового характеру, але й у спорах немайнового характеру, оскільки можливість вжиття такого заходу забезпечення та його розмір залежать не від характеру вимоги, а від розміру можливих збитків, спричинених відповідачу забезпеченням позову.

Таким чином, положення чинного законодавства значно розширили можливості відповідача, спрямовані на убезпечення від необґрунтованих заходів забезпечення позову, що має належним чином відобразитися на дотриманні балансу інтересів сторін судового розгляду.

Література:

1. Crawford en M. Bijers (eds.), The International Law Association. Report of the sixty-seventh Conference held at Helsinki, Finland 12 to 17 August 1996, London : Cambrian Printers 1996. – P. 185-204.
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року №1618-IV // Офіційний вісник України: офіційне видання. – 2004. – №16. – Ст. 1088.
3. Рожкова М.А. Средства и способы правовой защиты сторон коммерческого спора. М. : Волтерс Клувер, 2006. – 416 с.
4. Ухвала Апеляційного суду Харківської області у справі №640/19335/16-ц від 29 січня 2018 року [Електронний ресурс] / Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71951553>.

Волкова Наталія Василівна

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РОЛЬ СУДУ У ЗАХИСТІ СІМЕЙНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВІДПОВІДНО ДО СУДОВОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ

Дослідження ролі суду у захисті сімейних прав та інтересів дитини у цивільному судочинстві необхідно зазначити, що дана тема має наукову та практичну значимість, особливо в умовах судової реформи та реформування

цивільного процесуального законодавства України. Особливої турботи з боку держави потребують діти, оскільки вони є найбільш незахищеною категорією громадян з-за їх фізичної, психологічної і соціальної незрілості тощо. На теперішній час судова форма захисту сімейних прав та інтересів дитини є основною та в судовому порядку можуть бути захищені порушенні, невизнанні або оспорюванні права та інтереси дитини.

Цивільний процес України базується на таких засадах як диспозитивності та змагальності, на підставі чого, у доктрині цивільного процесуального права та судовій практиці постають питання щодо ролі суду у захисті сімейних прав та інтересів дитини у цивільному процесі.

Однією з особливостей цивільно-процесуальних правовідносин є його багатосуб'єктність. У цивільних процесуальних правовідносин приймає участь не тільки суд, який як орган державної влади надає йому владний характер, а й інші учасники судового процесу, статус яких різняться в залежності від наявності у них юридичної заінтересованості в справі [1, с 72].

Відповідно до аналізу нової редакції цивільного процесуального кодексу України суб'єктами цивільних процесуальних правовідносин є: суд, учасники судового процесу [2]. До учасників судового процесу законодавець відносить учасників справи, представників та інших учасників судового процесу.

Обов'язковим суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин є суд. Однак він є не тільки суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин, а також і органом державної влади, наділеним компетенцією здійснювати правосуддя в Україні та вирішувати всі виникаючі в ході розгляду цивільної справи правові питання щодо захисту сімейних прав та інтересів дитини. Так, наприклад, як справедливо зазначає А.Л. Паскар, що «цивільні процесуальні відносини не можуть існувати поза судом, оскільки саме суд є єдиним державним органом, виключною компетенцією якого є здійснення правосуддя» [3, с. 56].

Процесуальна діяльність суду спрямована на керівництво ходом судового засідання, забезпечення додержання послідовності й порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками цивільного процесу їх

процесуальних прав, виконання обов'язків та спрямування судового розгляду на забезпечення необхідних умов для всебічного й повного дослідження обставин справи, зберігаючи при цьому об'єктивність і неупередженість [4, с. 167-170].

Відповідно ст. 171 СК України думка дитини має бути врахована при вирішенні питань, що стосуються її життя у судовому порядку [5]. ЦПК України в ст. 45 передбачає, що під час розгляду справи малолітня або неповнолітня особа має право безпосередньо або через представника чи законного представника висловлювати свою думку та отримати допомогу у висловленні такої думки. Згідно з міжнародними правовими нормами до прав дитини належить, також право на врахування її думки щодо питань, які стосуються її життя. Зокрема, відповідно до положень ст. 12 ч. I Конвенції ООН від 20 листопада 1989 р. «Про права дитини» (ратифікована Україною 27 лютого 1991 р.), держави-учасниці забезпечують дитині, здатній сформулювати власні погляди, право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що стосуються дитини, причому поглядам дитини приділяється належна увага згідно з її віком і зрілістю. Дитині надається можливість бути заслуханою в ході будь-якого судового розгляду, що стосується її, безпосередньо або через представника чи відповідний орган у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства.

Крім того ч. 3 ст. 45 ЦПК передбачає, що суд сприяє створенню належних умов для здійснення малолітньою або неповнолітньою особою її прав, визначених законом та передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Таким чином, дитина, яка може висловити свою думку, має бути вислухана судом при вирішенні спору щодо захисту сімейних прав та інтересів дитини.

Також необхідно звернути увагу, що в деяких випадках, з метою захисту прав та інтересів дитини, законодавство передбачає право суду вийти за межі заявлених вимог. Так, наприклад, Законом України «Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо обов'язку осіб, позбавлених батьківських прав, утримувати дитину» від 17.05.2016 № 1370-VIII [6] були внесені зміни до ст. 166 СК України щодо обов'язку суду приймати рішення про призначення

аліментів одночасно з процедурою позбавлення батьківських прав. Частина 3 ст. 166 СК України надає право суду приймати рішення про перерахування аліментів на особистий рахунок дитини у відділенні Державного ощадного банку України, у разі якщо мати, батько або інші законні представники дитини відмовляються отримувати аліменти від особи, позбавленої батьківських прав та зобов'язує останніх відкрити зазначений особистий рахунок у місячний строк з дня набрання законної сили рішенням суду.

Ще однією із новел цивільного процесуального кодексу України є те, що суд наділений правом збирати докази з власної ініціативи, що стосується предмета спору, у випадках коли це необхідно для захисту малолітніх або неповнолітніх осіб (ч. 2 ст.13 ЦПК України).

Отже, можна констатувати, що з проведенням судової реформи в Україні, суд набуває більш ширших повноважень щодо захисту сімейних прав та інтересів дитини у судовому порядку.

Література:

1. Лысова А. З. Обеспечение права ребенка на воспитание средствами гражданского процессуального права при рассмотрении дел о лишении родительский прав: дис...канд. юрид. наук / А.З. Лысова. – Т., 2003. – 194 с.
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV // (В редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017, ВВР, 2017, № 48, ст.436). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
3. Паскар А. Л. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин: поняття та види / А. Л. Паскар // Наук. вісн. Чернів. ун-ту. Правознав. – Чернівці : Рута, 2005.– Вип. 282. – С. 54-58.
4. Кучер Т.М. Теоретичні основи процесу доказування у цивільному судочинстві України / Т. М. Кучер // Часопис Київського університету права – 2012, № 2. – С.167-170.
5. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22. – Ст. 135.
6. Закон України : Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо обов'язку осіб, позбавлених батьківських прав, утримувати дитину від 17.05.2016 № 1370-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1370-19>.